

මොරටුව ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් පල්ලියේ ඔරලෝසු කණුව ආශ්‍රිතව කාර්මික පුරාවිද්‍යා උරුමය විමසීම

ඒ.එල්.බී.එම්. අමරසිංහ

පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයන අංශය,

කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය.

buddhikamadhuwanthi1234@gmail.com

සංකෙස්පය

කාර්මික පුරාවිද්‍යාව විෂයක් වශයෙන් පුරාවිද්‍යාවට සම්බන්ධ වන්නේ ක්‍රි.ව 1950න් පසුව ය. කෙසේ නමුත් නූතන තාක්ෂණික ප්‍රවර්ධනයන්ගේ මුල් කාලීන කාර්මික අවශේෂ අධ්‍යයනය කරනු ලබන විෂයක් වන මෙහිදී වසර 50ක් තරම් පමණ පැරණිවන වස්තූන් කාර්මික පුරාවස්තුවක් ලෙස නම් කර ඇත. ප්‍රවාහන පුරාවිද්‍යාව, සන්නිවේදන පුරාවිද්‍යාව, සිවිල් ඉංජිනේරු විද්‍යාව, යාන්ත්‍රික පුරාවිද්‍යාව, වාස්තු විද්‍යාව ආදී ක්ෂේත්‍ර ඔස්සේ කාර්මික පුරාවිද්‍යා විෂය පථය විහිදී ඇත. ඒ අනුව ඔරලෝසු කණු ද කාර්මික උරුමයක් ලෙස වැදගත් වේ. මෙහිදී වසර 160ක පමණ ඉතිහාසයකට උරුමකම් කියන මොරටුව ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් පල්ලියේ කාර්මික උරුමය වන ඔරලෝසු කණුව වෙත අවධානය යොමු කොට ඇත. මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණ වූයේ ඔරලෝසු කණුවේ කාර්මික අගය හඳුනාගැනීමයි. ඒ අනුව එම්මානුවෙල් පල්ලියේ ඔරලෝසු කණුවෙහි කාර්මික අගයක් ඇත්ද? යන්න මූලික ගැටලුව බවට පත් විය. මෙම පර්යේෂණය සඳහා මූලික වශයෙන් පුස්තකාල ගවේෂණය, ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය, සම්මුඛ සාකච්ඡා යන ක්‍රමවේදයන් භාවිතයට ගැනුණි. ස්වංක්‍රීයව නාදවන සීනු 03ක් හා අතින් ඇද නාද කරන සීනුවකින් සමන්විත මෙම ඔරලෝසුව චිත්‍රාන්‍ය සමාගමක අගනා නිමැවුණි. පල්ලියේ ම කොටසක්ව පවතින මෙම ඔරලෝසු කණුව නිතර ම නඩත්තු කිරීමට ලක්වන අතර ඉතා හොඳ තත්ත්වයකින් යුක්තව වර්තමානය දක්වා පැවත එන අතර අධ්‍යයනයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස එම්මානුවෙල් පල්ලියේ ඔරලෝසු කණුව අගනා කාර්මික උරුමයක් බව හඳුනාගැනීමට හැකි විය.

මුඛ්‍ය පද - උරුමය, ඔරලෝසු කණුව, එම්මානුවෙල් පල්ලිය, කාර්මික, සීනු

හැඳින්වීම

දානපති ජොරෝනිස් ද සොයිසා මහතා විසින් ඉදිකළා වූ ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් පල්ලිය විවිධ හේතු නිසා ම ඉතා සුවිශේෂී ස්ථානයක් ලෙස පෙන්වා දිය හැකිය. ඒ අතරින් පල්ලියේ ඔරලෝසු කණුව ප්‍රමුඛ ස්ථානයක් හිමි කර ගනී. වර්ෂ 1860 කාලයේ ලංකාවේ වඩාත් උස ම කණුවක් ලෙස සැලකූ මෙම ඔරලෝසු කණුව පල්ලියට ඉදිරියෙන් පල්ලියේ ම කොටසක් ලෙස පිහිටා ඇත. අලු පැහැයෙන් වර්ණ ගන්වා ඇති මෙහි මුදුන පැරණි ඔරලෝසුව පිහිටා ඇත. මෙම ඔරලෝසු කණුව මිනිත්තු 15ත් 15ට නාද වන කුඩා සීනු දෙකකින් හා පැයකට වරක් නාද වන එක් සීනුවකින් හා අතින් ඇද නාද කළ හැකි එක් විශාල සීනුවකින් හා ඔරලෝසුවකින් සමන්විත වේ. එකල ලංකාවේ කුළුණු ඔරලෝසු නිපදවීමේ තාක්ෂණයක් නොවූ බැවින් හා පාලන පන්තිය විදේශිකයන් වූ නිසාවෙන් මෙහි ඇති ඔරලෝසුව හා සීනු විදේශයන්ගෙන් ආනයනය කරන ලද ඒවා වේ. මින් මිනිත්තු 15කට වරක් නාද වන සීනු දෙක හා පැයකට වරක් නාද වන සීනුව මෙන්ම ඔරලෝසුව අයත් වන්නේ ද Gillett & Johnston (Croydon) යන බ්‍රිතාන්‍ය සමාගමටයි. අතින් ඇද නාද කළ හැකි විශාල සීනුව පමණක් Cowgill Jones & Marsden (Liver pool) සමාගමට අයත් වේ. තවමත් ක්‍රියාකාරී මට්ටමක පවතින බැවින් කාර්මික පුරාවිද්‍යා උරුමයක් ලෙස මොරටුව ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් පල්ලියේ ඔරලෝසු කණුවට හිමිවන්නේ සුවිශේෂී ස්ථානයකි.

ක්‍රමවේදය

මින් පෙර කිසිවෙකුගේ අවධානය මෙම මොරටුව ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් පල්ලියේ ඔරලෝසු කණුව වෙත යොමු නොවී තිබීම හේතුවෙන් දත්ත රැස් කිරීමේ ක්‍රමවේදය වශයෙන් පුස්තකාල ගවේෂණයෙන් ලබාගත හැකි වූ තොරතුරු ප්‍රමාණය අල්ප වූ අතර ප්‍රධාන වශයෙන් දත්ත රැස් කිරීමට ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය හා සම්මුඛ සාකච්ඡා යන ක්‍රමවේදයන් භාවිතා කෙරුණි. දේවාස්ථානය භාර ප්‍රධාන දෙවගැති ගරු එඩ්වින් ආරොන්, සහායක දෙවගැති ගරු පී.එස්. කොස්තා, දේවාස්ථානයේ ආවරණකරු නිමල් ප්‍රසන්න මහතා යන්නවුන් සම්මුඛ සාකච්ඡා සඳහා යොදා ගැනුණි. මෙහිදී රැස් කර ගන්නා ලද දත්ත ගුණාත්මක විශ්ලේෂණ ක්‍රමවේදය ඔස්සේ විශ්ලේෂණය කිරීම මඟින් වඩාත් නිවැරදි ලෙස පර්යේෂණ අරමුණ කරා යොමු වීමට හැකියාව ලැබුණි.

දේවස්ථානයේ ඉතිහාසය

එම්මානුවෙල් දේවස්ථානය පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමට පෙර මොරටුව ඇංග්ලිකානු සභාව පිළිබඳව අවධානය යොමු කිරීම වැදගත් වේ. මොරටුව ඇංග්ලිකානු සභාවේ ඉතිහාසය වර්ෂ 1799 දක්වා දිව යයි. ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් දෙව් මැදුරට පිටුපසින් වර්තමාන සොහොන් භූමිය පිහිටි ස්ථානයේ 1675 සිට වර්ෂ 140ක් පැරණි ඕලන්ද ගොඩනැගිල්ලක් විය. එම ගොඩනැගිල්ල පාසලක් වශයෙන් භාවිතා වූ අතර 1799 සිට දේව මෙහෙයන් පැවැත්වීමට ද එය උපයෝගී කරගෙන ඇත. වර්ෂ 1815 දී මෙම ගොඩනැගිල්ල බිඳ දමා මොරටුවේ පළමු ඇංග්ලිකානු දෙව් මැදුර ඉදිකිරීමේ වැඩ කටයුතු ආරම්භ කර ඇත. එම දේවස්ථානය ඉදිකිරීම ආණ්ඩුකාර රොබට් බ්‍රවුනර්ගේ අනුග්‍රහය යටතේ ඉදිවුණු අතර එතුමා ද මුදල් පරිත්‍යාග කර ඇති නිසා ම එය “බ්‍රවුනර්ගේ පල්ලිය” නමින් කා අතරින් ප්‍රකට විය. ඉංග්‍රීසි පාලන සමය වුවත් මෙම දෙව් මැදුරේ සියලු කටයුතු සිංහල භාෂාවෙන් සිදු කෙරුණි.

1857 ජනවාරි 4 වැනි දින වාසල මුදලි ජොරෝනිස් ද සොයිසා එවකට සිටි කොළඹ බිෂොප් ජේම්ස් වැල්මන්තුමාණන් වෙත ආයාචනය කරමින් කියා සිටියේ අඛණ්ඩ වූ “බ්‍රවුනර්ගේ පල්ලිය” කඩා එවකට සුසාන භූමියට යාබද අක්කර එකහමාරක පමණ ඉඩමේ නව දෙව් මැදුරක් ගොඩනගා එම ඉඩම හා ගොඩනැගිල්ල ත්‍යාගයක් ලෙස එංගලන්ත සභාවට පැවරීමට ආණ්ඩුකාර තුමන්ගෙන් ඉල්ලා සිටින ලදී. ජොරෝනිස් ද සොයිසා මහතාගේ ඉල්ලුම් පත්‍රය කොළඹ බිෂොප්තුමාණන් නිර්දේශ කළ පසු 1857 ජනවාරි 31 වන දින ආණ්ඩුකාරතුමා විසින් එම යෝජනාවට ලිපියකින් අවසර දෙන ලදී. ඒ අනුව 1857 දෙසැම්බර් මස 27 වන දින බිෂොප්තුමාණන් වූ ජේම්ස් වැල්මන් විසින් ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් දෙව් මැදුරේ මුල්ගල තබන ලදී. මෙම දෙව් මැදුර ගොඩනැගීමේ වියදම පවුම් 5338 හා සිලිම් 5 ක් විය. මෙම කාර්යය උදෙසා ප්‍රධාන වශයෙන් මුදලින් ආධාර කරන ලද්දේ ජොරෝනිස් ද සොයිසා හා ඔහුගේ සොහොයුරු සුසෙව් ද සොයිසා ය. 1860 දෙසැම්බර් මස 18 වන දින අංක 11956 දරණ ඔප්පුවෙන් වාසල මුදලිඳු ජොරෝනිස් ද සොයිසා විසින් කොළඹ පළමු වන බිෂොප්තුමාණන් වූ වැල්මන්තුමාට දෙව් මැදුර හා ඉඩම පවරා දෙන ලදී. එමෙන්ම 1860 දෙසැම්බර් 27 වන දින බිෂොප් වැල්මන් විසින් ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් දේවස්ථානය කැප කරන ලද්දේය (150 වන සැමරුම් කලාපය-9 පිට).

දේවස්ථානයේ වාස්තු විද්‍යාත්මක අගය

ජායාරූපය 01

ශ්‍රී ලංකාවේ විශාලතම දෙවි මැදුරු වලින් එකක් වන ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් දේවස්ථානය ගොතික් ගෘහ නිර්මාණ සම්ප්‍රදායට අනුව ගොඩනගන ලද්දකි. මෙම අන්ර්ෂ නිර්මාණයෙහි සැලසුම සකස් කොට ඇත්තේ කලක් ලංකාවේ ප්‍රසිද්ධ වැඩ දෙපාර්තමේන්තුවෙහි අධ්‍යක්ෂකවරයකු ලෙස කටයුතු කළ තෝමස් මේජර් ස්කිනර් මහතාය. මෙම ගොඩනැගිල්ලේ දක්නට ඇති විශේෂ ලක්ෂණය වන්නේ පල්ලිය ඉදිරිපිට ඇති ටවරය යි. අඩි 120 ක් පමණ උස් වූ මෙම ටවරය ඔරලෝසු කණුවකි. එහි මුදුනට ගිය පසු මොරටුව හා තදාසන්න ප්‍රදේශය හොඳින් දැක බලා ගත හැක. ඕගනය සඳහා වූ කුඩාගාරයක්, ඉන් අඩි 10ක් උඩින් පිහිටා ඇති සණ්ඨා ස්ථම්භයක්, ඔරලෝසුව සුසර කිරීමේ කොටසක් පිහිටා ඇත්තේ මෙම ටවරට තුළය. එයට පිවිසීමට කවාකාර පඩිපෙලක් ටවරයට පහළින් පල්ලිය ඇතුළත පිහිටා ඇත.

ගොතික් නිර්මාණ ශිල්පයට අනුව ඉදිකළා වූ මෙම පල්ලියෙහි දිග අඩි 105ක් වේ. තව ද පිටතට නෙරා ඇති අතු දෙකක් සමඟ පළල අඩි 84ක් වේ. මණ්ඩපයේ පියස්ස අලංකාර කුළුණු මත සවි කරන ලද ආරුක්කු 6ක් උඩ පිහිටා ඇත. මෙම ආරුක්කු සඳහා භාවිතා කිරීමට ලී ගෙනවිත් ඇත්තේ බුරුමයෙන් ය. ආරුක්කු 6 දරාගෙන සිටින කුළුණු පමුණුගමින් ගෙනෙන ලද තනි ගලෙන් නෙළන ලද ඒවා වේ (150 වන සැමරුම් කලාපය-08 පිට). තව ද එහි පියස්ස කැටයම් සහිත ය. එම ගලින් ම කරන ලද ශුද්ධස්ථානයේ කවුළුව කොයි රටක හෝ කළ හැකි කාර්මික

ශිල්පයේ උසස්ම අංගයක් වෙයි. ඉංග්‍රීසි ආසන දෙව් මැදුරකට සුදානම් කරන ලද්දක් මෙන් වූ සම්පූර්ණ කවුළු රාමුව හා එහි අතුරු කොටස් ඉතා සියුම් ලෙසත්, අලංකාර ලෙසත් නෙළා ඇත. එංගලන්තයෙන් ගෙන්වා සවි කර ඇති වර්ණ විත්‍ර විදුරුව දේවස්ථානයේ අලංකාරය දෙගුණ තෙගුණ කරවයි.

පල්ලියේ ඇතුළත වාසල මුදලි ජොරෝනිස් ද සොයිසා විසින් පල්ලිය ඉදිකළ බව දැක්වෙන විශාල කිරිගරුඬ පුවරුවක් දක්නට ඇති අතර එය එංගලන්තයෙන් ගෙන්වන ලද්දක් බව එහි ඇති සමාගම් ලාංඡනය සාක්ෂි දරයි. මේ ආදී වශයෙන් පල්ලිය නිර්මාණය කිරීමට ගත් බොහෝ දේවල් විදේශයන්ගෙන් ආනයනය කර ඇති බව පල්ලියේ වර්තමාන භාරකරුවන් පවසති.

කුළුණු ඔරලෝසුව හා එහි කාර්මික උරුමය

ඉතා අගනා කාර්මික උරුමයක් වන මෙම කුළුණු ඔරලෝසුව පල්ලිය නිර්මාණය වූ කාලයේ ම නිර්මාණය කරන්නට ඇත. නමුත් ඔරලෝසුවට අයත් සීනුවල වර්ෂ 1910 සටහන් වීමෙන් පෙනී යන්නේ ඔරලෝසුව සවිකර පසුකාලීනව සීනු සවිකළ බව හෝ මුලින් සවිකළ සීනු පසුකාලීනව නවීකරණය කළ බවයි. කෙසේ නමුත් පල්ලියේ ඉදිකිරීම සම්බන්ධයෙන් පැරණි තොරතුරු පල්ලියේ වර්තමාන භාරකරුවන් සතුව නොවූ බැවින් ඒ පිළිබඳව වැඩියමක් තොරතුරු සපයාගත නොහැකි විය. මිනිත්තු 15න් 15ට නාද වන සීනු 2ක් හා පැයකට වරක් නාද වන එක් සීනුවක් අන්තර්ගත මෙම ඔරලෝසුවේ නිර්මාතෘ සමාගම Gillett & Johnston (Croydon) සමාගම වේ. එම සීනු වල සඳහන් වන්නා වූ වර්ෂය වන්නේ 1910 වේ. ඒ අනුව එම සීනු 1910 වර්ෂයේ නිපදවන ලද ඒවා විය යුතුය.

ජායාරූපය 02 හා 03

ඔරලෝසුවේ තාක්ෂණය සම්බන්ධයෙන් ගත්විට මෙය වයින් කරන ඔරලෝසුවක් වන අතර දින 04කට වරක් ඔරලෝසුවට යොදා ඇති බර ඉහළට ඇද වයින් කිරීම අනිවාර්ය වේ. එම කාර්යය සඳහා පුද්ගලයකු පල්ලිය විසින් යොදවා ඇති අතර ඔහු විසින් දින 04කට වරක් දඟරාකාර පට්ටපෙළ ඔස්සේ ඔරලෝසු කණුවට නැඟ ඔරලෝසුව වයින් කිරීමේ කටයුතුවල නිරත වේ. සීනු නාද වන සෑම වාරයක් පාසා ම ඔරලෝසුවට දෙපසින් බොලොක්ක ආධාරයෙන් එල්ලෙන බර පහතට ගමන් කිරීම සිදු වේ. එම නිසා ම සීනු නාද වීමට නම් බර ඉහළට යෙදවීම දින 04කට වරක් සිදුකළ යුතුය.

මෙසේ ඔරලෝසුවට දෙපසින් එල්ලෙන බර වල වම්පස කිලෝ ග්‍රෑම් 25ක යකඩ රවුම් 6ක් ඇති අතර ඒ අනුව වම්පස මුළු බර කිලෝ ග්‍රෑම් 150ක් වේ. දකුණුපස එවැනි කිලෝ ග්‍රෑම් 25ක යකඩ රවුම් 7ක් ඇති අතර එහි මුළු බර කිලෝ ග්‍රෑම් 175ක් වේ. ඔරලෝසුව වයින් කිරීම සඳහා වෙනම යතුරක් ඇති අතර, එම යතුර ඔරලෝසුව ක්‍රියා කරවන යන්ත්‍රයට සවිකර ඔරලෝසුව වයින් කිරීම සිදු කරයි. ඔරලෝසු හා සීනු නිෂ්පාදනයේ ප්‍රමුඛ සමාගමක් වන Gillett & Johnston (Croydon) සමාගම විසින් නිෂ්පාදිත මෙම ඔරලෝසුව තවමත් ඉතා හොඳ ක්‍රියාකාරී මට්ටමේ පවතින විශිෂ්ට ගණයේ ඔරලෝසුවකි.

ඡායාරූපය 04 හා 05- දෙපස එල්ලන බර හා ඔරලෝසුව වයින් කිරීම

සීනු සම්බන්ධයෙන් ගත් විට වයින් කළ පසු මිනිත්තු 15ත් 15ට නාද වන සීනු 2 හා පැයකට වරක් නාද වන සීනුව ස්වකීයව නාද වන අතර, අතින් ඇද නාද කළ හැකි සීනුව පහළ සිට ම ලඟුවක ආධාරයෙන් නාද කළ හැක. පල්ලියේ විශේෂ අවස්ථාවලදී හා මංගල්‍ය උත්සව අවස්ථාවලදී එම සීනුව නාද කරවනු ලබයි. එම අතින් ඇද නාද කළ හැකි විශාල සීනුව පමණක් Cowgill Jones & Marsden (Liver pool) සමාගමට අයත් වේ. එහි වර්ෂ 1849 සඳහන් වන අතර එනම් එම සමාගම 1849 දී ආරම්භ කරන ලද්දක් හෝ එය 1849 දී නිපදවන ලද සීනුවක් විය හැක. එම සමාගම් පිළිබඳ තොරතුරු පහත පරිදි වේ.

Gillett & Johnston Croydon සමාගම

ඡායාරූපය 06 හා 07- ස්වංක්‍රීයව නාද වන සීනු

වර්ෂ 1844 දී ආරම්භ කරන ලද පෞද්ගලික කර්මාන්ත ශාලාවක් වන මෙය සීනු හා ඔරලෝසු නිපදවීමේ අරමුණින් ඇරඹුවක් වෙයි. මෙම සමාගමේ නිර්මාතෘවරයා ලෙස සලකනු ලබන්නේ William Gillett මහතාය. වර්ෂ 1844 සිට 1950 දක්වා මොවුන් කුළුණු ඔරලෝසු 14000 ක් පමණ නිර්මාණය කර ඇත. Gillett & Johnston සමාගමේ ස්වර්ණකම යුගය ලෙස හඳුන්වනු ලබන්නේ වර්ෂ 1920 සිට 1930 දක්වා කාලයයි. මූලික වශයෙන් සීනු, කුළුණු ඔරලෝසු හා කැරලොන් නිපදවන මෙම සමාගමෙහි නිෂ්පාදන ලෝකය පුරා බෙදා හැර තිබේ. නව ද සමාගමේ මූලස්ථානය වශයෙන් පැවත ඇත්තේ එක්සත් රාජධානියේ සරේනි ක්‍රොයිඩන් ය. වර්තමානයේ ද අනුප්‍රාප්තික සමාගමක් වීසින් Gillett & Johnston නාමය යටතේ සරේනි බ්ලෙවින්ග්ලි අඛණ්ඩව ඔරලෝසු සෑදීම හා ඔරලෝසු/කැරලන් අලුත්වැඩියා කටයුතු වල නිරත වේ.

ක්‍රි.ව 1844 දී විලියම් විසින් ආරම්භ කළ මේ සමාගමට 1854 දී වාල්ස් බ්ලැන්ඩ් හවුල්කරුවෙකු ලෙස එක් වී ඇත. ඉන්පසු Gillett & Bland නමින් සමාගම පවත්වාගෙන යන ලදී. 1884 දී බ්ලැන්ඩ් මිය ගිය පසු නව හවුල්කරු වශයෙන් 1877 දී Arthur A. Johnston සමාගමට එක් වීමත් සමඟ Gillett & Johnston නමින් නාමය වෙනස් විය. 1916 දී ආතර් මිය යාමත් සමඟ ඔහුගේ පුත් Cyril Fredrick Johnston සමාගමේ නව හවුල්කරු විය. සීනු නාද කරවීමේ න්‍යාය දෙස අවධානය යොමු කළ ඔහු එම පැතිකඩ වඩාත් පුළුල් ලෙස වැඩි දියුණු කර ඇත. සිරස් සුසර කිරීම පිළිබඳ අවධානය යොමු කළ ඔහු පල්ලියේ සීනු නාද කිරීමේ ක්‍රම වලට වඩා

වෙනස් සුසර කිරීමේ සංකීර්ණතා පෙන්වුම් කළ කැටිලොන් නිෂ්පාදන කෙරෙහි ද අවධානය යොමු කර ඇත. මෙම Gillett & Johnston සමාගම විසින් නිපදවූ ලොව පුරා දක්නට ඇති කුළුණු ඔරලෝසු හා සීනු පහත පරිදි වෙන් කර දක්වා පෙන්විය හැක.

Gillett & Johnston සමාගමෙන් නිකුත් කළ ලොව පුරා ඇති සීනු වලින් කිහිපයක්

- Rings of 9 bells for Reading Town Hall, Berkshire, 1879-1881
- Chime of 8 bells for St Bartholomew’s Church, Dublin, 1881
- Ring of 10 bells for Wimborne Minster, Dorset, 1911
- Carillon of 23 bells for the Metropolitan United Church, Toronto, Ontario, Canada, 1921
- Recasting of “Bow Bells”, Church of St Maryle-Bow, London, 1933. These bells were destroyed by enemy action in 1941.
- Carillon for Bournville, Birmingham, 1934
- Ring of 12 bells for Croydon Parish Church (now Croydon Minister), 1936
- Recasting of 10 bells for St Philip’s Cathedral, Birmingham, 1937
- The Freedom Bell, Rathaus Schoneberg, Berlin, Germany, 1950. The 10- ton bell was a gift from Americans to the city of Berlin as a symbol of anti – communism.
- The carillon of 36 bells in the tower of the Kirk of St Nicholas in Aberdeen was replaced with 47 bells in 1950
- Carillon for the Beaumont Tower, Michigan State University, 1957

Gillett & Johnston සමාගමෙන් නිකුත් කර ඇති ලොව පුරා දක්නට ඇති කුළුණු ඔරලෝසු වලින් කිහිපයක්

- Sarajevo Clock Tower, Sarajevo, 1873
- Clock for Manchester Town Hall, Manchester, 1879
- Estacao Cultura railway station, Campinas, Brazil, 1888

- Old City Hall, Toronto, Ontario, Canada, 1900
- Torre Monumental, Buenos Aires, 1916
- Braintree Town Hall, Braintree, 1927
- Clock for Selfridges, Oxford Street, London 1931
- Clock for Shell Mex House, London, 1932 (the largest public clock in London)
- Clock for Tabriz City Hall, Tabriz, Iran, 1934

Cowgill Jones & Marsden (Liver pool) සමාගම

මෙම Cowgill Jones & Marsden සමාගමට අයත් අතින් ඇඳ නාද කළ හැකි විශාල ප්‍රමාණයේ සිනුවක් ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් පල්ලියේ ඔරලෝසු කණුවේ දක්නට හැක. ටවරයේ ඉහළින් අනෙක් සිනුවක් සමඟ රඳවා ඇති මෙම විශාල සිනුව පහළ සිට නාද කළ හැකි වන ලෙස දිගු ලණුවක් සවිකර ඇත. කෙසේ වුවත් විශාල සිනුව අයත් වන මෙම සමාගම වර්තමානය වන විට ක්‍රියාකාරී මට්ටමේ නොමැති හෙයින් තොරතුරු සපයා ගැනීම අපහසු ය.

]

ඡායාරූපය 08 - අතින් ඇඳ නාද කළ හැකි විශාල සිනුව

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

ඉහත තොරතුරු කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන විට වර්ෂ 1860 සිට 2020 දක්වා වසර 160ක පමණ ඉතිහාසයකට හිමිකම් කියන මෙම එම්මානුවෙල් ඔරලෝසු කණුව ලංකාවේ අගනා කාර්මික උරුමයක් ලෙස පෙන්වා දිය හැකිය. බ්‍රිතාන්‍ය සමාගමකට අයත් කුළුණු ඔරලෝසුව, ස්වයංක්‍රීයව නාදවන සීනු ත්‍රිත්වය හා අතින් ඇඳ නාද කල හැකි සීනුවක් සහිත මෙම ඔරලෝසු කුළුණේ වාස්තු විද්‍යාත්මක අලංකාරය ද එහි වටිනාකම තවදුරටත් වැඩි කිරීමට සමත්ව ඇත. අවසාන වශයෙන් ලංකාවේ කිතුනු සංස්කෘතික උරුමයක් මෙන්ම කාර්මික උරුමයක් ලෙස ද මොරටුව එම්මානුවෙල් දේවස්ථානයේ ඔරලෝසු කණුව වැදගත්කමක් උසුලන උරුමයක් ලෙස නම් කළ හැක.

ආශ්‍රිත මූලාශ්‍ර

මෙහෙයුම් කාරක සභාව, (1985) මොරටුව ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් දේවස්ථානයේ 125වන සාංවත්සරික සමරුව, සංස්කාරක මණ්ඩලය විසින් ප්‍රකාශිත

මෙහෙයුම් කාරක සභාව, (2010) මොරටුව ශුද්ධ වූ එම්මානුවෙල් දේවස්ථානයේ 150වන සාංවත්සරික සමරුව, සංස්කාරක මණ්ඩලය විසින් ප්‍රකාශිත

Luke. wilson59, 25 sep 2022 (last edit), Gillett & Johnston, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Gillett_%26_Johnston

GB Web Marketing, 2012-2019, Featured clocks, Gillett & Johnston, <https://www.gillettjohnston.co.uk>

<https://www.towerbells.org>